

Nacionalne Konsultacije sa udruženjima žrtava o inicijativi REKOM Beograd, 25. 04. 2009.

Konsultacije je organizovalo Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji. Skupu je prisustvovalo 29- učesnika, pretežno članova udruženja porodica žrtava sa Kosova, i nekoliko udruženja žrtava iz Hrvatske. Učesnici su na skup u Beograd došli iz Crne Gore (11), sa Kosova (3) i iz različitih delova Srbije (14). Uvodničari su bili Nataša Kandić, Milosav Stojković i Maja Stojanović.

Mišljenja, predlozi i preporuke

Učesnici Konsultacije podržali su inicijativu za osnivanje REKOM-a.

Mnogo sam razmišljala, naravno, računajući težinu problematike i doživljavajući deset godina. U potpunosti podržavam ovu inicijativu i ja sam veoma zahvalna gospođi Nataši Kandić što je imala sluha i što će dati sve od sebe da se nešto ipak uradi. (Desanka Pejčinović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Peć, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Zašto REKOM? Zato što se u javnosti u regiji, regionu iznose laži. Laži koje su iznete one se mogu demantovati ali u svakom slučaju to je jedan od ciljeva... Zato što ćemo izgraditi javnu platformu za glas žrtava i uz pomoć saslušanja žrtava stvorimo saosećanje javnosti, poštovanje, solidarnost, ne samo sa žrtvama sa kojima već saosećamo nego sa žrtvama koje u prošlosti nisu mogle da se vide kao žrtve. ...Zato što ćemo napraviti registar žrtava i ljudskih gubitaka, sprečiti manipulacije brojkama stradalih i ubijenih. ... Zato što ćemo pomoći Srbiji da otkrije tajne i da dalje tragaju za tajnim masovnim grobnicama i posebno u rešavanju našeg bolnog pitanja, rešavanju sudbine nestalih. Zato što ćemo stvoriti razumevanje i toleranciju i posebno da povratimo dostojanstvo žrtvama i njihovim porodicama. (Milosav Stojković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Stvarno bilo vreme da se osnuje jedna takva Komisija, da se ne zaborave naši zločini, da se ne zaborave zločinci koji su to uradili, znači da se gone pred sudom pravde. Ja saosećam sa svim žrtvama, znači i muslimanskim, hrvatskim i takoreći i našim znači žrtvama ali sada ovde govorimo o našim žrtvama i mi smo se okupili najviše zbog toga da pružimo podršku formiranju te Komisije nadajući se da će svi zločinci završiti pred licem pravde. (Saša Ristanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Štrpci, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Ja, moram da priznam, i ja sam bio možda od nekih koji je imao sumnju u to ali je činjenica da su udruženja koja postoje, da su donekle izgubila oštricu. Ovaj problem žrtava polako odlazi u zaborav. Da je ponovo sada jedna inicijativa, sada u liku Nataše Kandić, počinje da dobija jednu oštricu i ja bih zato podržao ovu inicijativu, a i pokušao bih da objasnim da Nataša Kandić više posvećuje pažnju argumentima, a ne paušalnim ocenama onih koji je kritikuju, pa su nezadovoljni, a da ništa nisu učinili da joj pruže dokaze, pa da vidimo kako bi ona tada pomogla ili bi odbila da potraži istinu. (Marinko Đurić, Udruženje kidnapovanih i nestalih sa Kosova)

Udruženja gube svoju oštricu, na žalost. Jer udruženja jesu možda i najpouzdanija baza podataka, pošto smo mi direktni i svedoci i žrtve i porodice žrtava u tim udruženjima, znači čine ta udruženja. Pa razlog više za podršku, za osnivanje REKOM-a je ta. Recimo pri svakoj vladi postoji određena komisija za nestale, konkretno pričam o našoj vladi, znači Komisija za nestale. Verujte, nema nikakve komisije za ubijene. Znači nema, ograđuju se od toga, znači u redu je, ono nestao, pa nađen, pa je ubijen i to ali za ubijene nema nikakve komisije. Znači sem što se Udruženje bavi baš aktivno ubijenim, tu je tačka, posle toga ništa. Znači eto razloga više da se podrži osnivanje ovakve Komisije. (Snežana Zdravković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Ukoliko ova Koalicija za REKOM može da pokrene te institucije koje do sada sigurno nisu htele na Kosovu da istražuju i da rade na bilo kom slučaju, meni se ova ideja sviđa, a ja lično znam ko mi je ubio oca a ja i dan danas zbog tog čoveka ne mogu da obrađujem svoje imanje niti da se vratim kući da živim. (Nenad Popović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Klina, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

REKOM treba da obezbedi reparacije za sve žrtve, i da reši pitanje statusa i prava civilnih žrtava rata.

Nadam se da ćemo od osnivanja ove Komisije svi imati koristi. Prvo da se nađu pravi uzročnici ove naše tragedije, da se otkrije prava istina o stradanjima naših najmilijih. A drugo, naše porodice koje su doživele to što su doživele, da makar jednim delom iskoriste tu materijalnu svrhu odštete. (Saša Ristanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Štrpci, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Mislim da su to krupna pitanja koja budući REKOM ne sme preskakati. Da budem jasniji daću primer stanova i stambenih prava u Hrvatskoj. To je čista otimačina imovina. Ja ne znam kako je na Kosovu, pretpostavljam da je nešto slično, ali takva pitanja, o tome se [REKOM] mora izjasniti. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica ubijenih i nestalih iz Republike Srpske Krajine u Hrvatskoj, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Bilo bi dobro da se komisija pozabavi za neku vrstu nadoknade za duševnu bol (...) za izgubljenim svojim najmilijima i na koji način.... Obavezno da se bavi tom opljačkanom i uzurpiranom imovinom. Onaj ko je pljačkao ne sme da prođe nekažnjeno, znači o bilo kom pripadniku nacije da se radi, nije bitno. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih sa Kosova i Metohije, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Mi smo veoma nezadovoljni. Deset godina naše porodice i svi mi pojedinačno imamo stalno pitanja zašto, zašto, zašto. Počinioce znamo, istraga nema. Zašto su naše te žrtve obespravljene, znači, civilne žrtve? Naša država ih ne tretira kao ove žrtve rata. Za našu Vladu, našu vlast oni su poginuli, nema ih ili se još traže. (...)Deset godina nije u stanju naša država da reši status naših porodica nego je smo mi primorani da naša životna pitanja porodična (sami) rešavamo. Ej,da treba da proglasimo našeg kidnapovanog ili ubijenog mrtvim. (Desanka Pejčinović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Ne mogu da shvatim da ni posle deset godina ovog statusa koji uživamo sada... rečeno je da je to privremeno, status raseljenih lica, međutim, to već traje... da nemamo osnovna elementarna prava, da raspolažemo sa svojom pokretnom i nepokretnom imovinom, (da nemamo) prava na slobodu kretanja, da ne možemo u mestu u kojem smo se rodili mi i naši preci, odemo, slobodno se krećemo i obidemo ono što je naše, naše neotuđivo pravo. (Zoran Petrović raseljeno lice iz Đakovice, Sutomore, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Čujem od naših porodica u Crnoj Gori da oni imaju pored ovih problema koje mi ističemo i još jedan dodatni problem, jer iz Crne Gore vlasti usmeravaju ka Srbiji. Kažu im vi ste udruženja koja postoje na Kosovu i Metohiji i o tome treba da brinu organi vlasti u Srbiji, a odavde kažu kad mi pokrenemo pitanje finansiranja, pomoć porodicama, mi nismo nadležni jer su udruženja evidentirana u Crnoj Gori. (Milosav Stojković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

REKOM treba da proširi vremenski okvir kojim se bavi, jer su se stradanja dešavala i nakon 2001. godine.

Znači do 2005. godine neka bude, da se obuhvati 17. mart. Taj pogrom ne smemo nikada da zaboravimo jer bila je 1999. godina najgora, pa onda ide 17. mart 2004. godine. (Saša Ristanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Štrpci, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Članovi REKOM-a moraju da budu pojedinci koji će biti prihvatljivi u celoj regiji.

Sve je ovo dobro samo bih volela da to bude Komisija koja će biti potpuno nepristrasna, objektivna, pravedna, časna, da nju čine ljudi koji su stvarno sa moralnim i časnim načelima (...) da ni jednog momenta nisu pomislili zlo ili počinili nekakav greh. To je veoma bitno za nas. Nemojte dozvoliti da u toj Komisiji bude neko ko neće prijeti nekom od nas. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

REKOM bi trebao da ima podkomisije ili kancelarije u svim post-jugoslovenskim zemljama.

Da li će možda biti osnovane i neke podkomisije (...) u okviru ovih regionalnih, recimo za Srbiju, za Beograd, za naše žrtve recimo u Hrvatskoj, tamo u Bosni i tako dalje. Mislim da će to funkcionisanje same one Komisije, one glavne da bude bolje i jače. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Da se stvore te podkomisije ali ne samo da se bave recimo u Republici Hrvatskoj da se bavi Hrvatima, nego da se bavi onim ljudima koji su stradali na toj teritoriji. Znači svim žrtvama i zločinima koji su se desili na toj teritoriji. (Snežana Zdravković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Prokuplje)

U radu REKOM-a treba da učestvuju i pripadnici vojske i policije koji nisu počinili zločine a koji mnogo mogu da pomognu u rasvetljavanju zločina.

Oni hoće da pomognu utvrđivanju činjenica, nisu oni svi hajde da kažem, u celini negativni. Kod nas ima takođe učesnika rata, ima pripadnika policije, pripadnika vojske, čak mislim da su dvojica bili u Crnoj Gori u maju 2008. godine, koji takođe misle da i njima treba dati šansu da pomognu u rasvetljavanju zločina. To su znači ljudi koji nisu činili ratne zločine. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Ja sam pukovnik u penziji, bio sam u vojsci i učestvovao sam u ratu na Kosovu i Metohiji kao pripadnik vojske. Ja apsolutno znam kako i na koji način i u tim uslovima je bilo značajno ostati čovek, pa onda vojnik i znam na koji način sam tretirao sve ljude sem onih gore, pošto sam po specijalnosti bio raketaš, oficir, upravo na koji način sam izvršavao zadatke u odbrani svoje zemlje. Ali odnos prema ljudima druge nacije, druge vere nikada nije bio doveden u pitanje u smislu gledanja drugim očima. Da ne govorim o poremećenom umu ličnom ili pak mojih potčinjenih da čine neka nedela nekim drugim ljudima druge vere, druge nacije, druge verosipovesti. Prema tome sa tog aspekta, ljudi koji nisu, hajde da kažemo našim rečnikom, uprljali ruke ili pak u čijim venama ne teče ona zla krv, a koji mogu da daju doprinos. (Milosav Stojković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Veterani ne treba da budu članovi REKOM-a.

A što se tiče veterana ja zaista mislim da ovde ne treba da budu uključeni veterani. (...) Možda pre da se izmire veterani sami sa sobom, između. (Lozanka Radoičić, majka ubijenog sina vojnika, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

E zato vas molim još jednom da obratite pažnju, ja ne znam, veterani rata ako su bili članovi OVK/UČK, oni to ne mogu za nas da budu, da vodite računa, da koristite iste aršine za sve, jer bi sigurno i suprotna strana reagovala žustro i negodovala bi ako bi se s druge strane neki slični ljudi našli sa suprotne strane. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji)

Poginulim vojnicima koji su bez obuke poslati u ratne zone treba obezbediti isto poštovanje kao i svim drugim žrtvama.

Svi vojnici koji su sa dva meseca, tri, upućeni 1998. godine na Košare/Koshajë, na Morinu/Morina i ne znam gde, to je isto zločin samo što na žalost, mi smo pisali, išli sa krivičnom prijavom protiv ondašnjih generala ali u ovoj zemlji nema žrtava, nema ni odgovornosti. Tako, pomozite nam prvo da počne o tim žrtvama da se priča. (...) Mi ovako pričamo na ovim skupovima ali u javnosti se ne zna, pa ni sama Srbija ne zna dovoljno koliko je u stvari ubijeno vojnika, a civila da i ne govorimo, to ne znaju ni ljudi sa Kosova tačno, zna to par njih koji se družimo, koje su to žrtve. (Lozanka Radoičić, majka ubijenog sina vojnika, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Sve žrtve moraju biti ravnopravne, i sve treba da budu deo zajedničkog kolektivnog sećanja.

Čini mi se da i u ovoj državi Srbiji, da ne pominjem okruženje drugih država, nisu sve žrtve ravnopravne. Nekome se pridaje veliki značaj(...) uz svo poštovanje civilnim žrtvama ali neke naše su zapostavljene i zaboravljene. I čini mi se kao prilika da REKOM ne samo na prostoru eks-Jugoslavije nego i na prostoru Srbije počne u tom pravcu, da pomogne da sve žrtve dobiju ravnopravan status. (Marinko Đurić, Udruženje kidnapovanih i nestalih sa Kosova, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Ja hoću i pokušavam i sa svojim saradnicima i od vas isto tražim, ne da vas molim nego zaista tražim da nam pomognete, da nam Srbija još jednom ne ubije naše žrtve i mrtve. Ja kažem Albanci su ih ubili žive. Zakon jačeg, po Bogu, po već ne znam kako. I to mogu da prihvatim, ali da nekog ubija svoja država, kad nekog mrtvog ubijaju ćutanjem, to je još jedno ubijanje, to je još veći greh i pred žrtvom i pred Bogom i pred zakonom koji se na žalost ovde ne priznaje. (Lozanka Radoičić, majka ubijenog sina vojnika, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Oni koji bi bili uključeni u rad ove komisije, smatram da bi, bez obzira na versku i nacionalnu pripadnost, morali da vode računa o tome da ne vrše prioritet jednih žrtava nad drugim, da li pripadaju bilo kojoj naciji ili verskom opredeljenju (Zoran Petrović, raseljeno lice iz Đakovice, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Rukovodstva udruženja žrtava treba da prenose vesti o inicijativi REKOM na sastancima sa svojim članovima. Žrtve treba da se aktivno uključe u jačanje podrške REKOM-u.

Mi se uglavnom družimo sa ljudima koji imaju isti problem kao mi, obično se porodice tako zatvaraju da progovore, ako su naravno ubeđene u dobru ideju i častan cilj osnivanja REKOM-a, da to urade kako bi što više ljudi moglo da sazna šta je to za šta se jedan dobar deo u Udruženju porodica kidnapovanih i ubijenih zalaže. (...) Ta komunikacija bi morala da nekako bude bolja i jača da bi ljudi jednostavno znali šta je to za šta se mi ovde zalažemo. (Gordana Đikanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, časopis Kosmitske žrtve, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Očekujem da će REKOM postići, ne očekujem preko noći, što je nemoguće, ali deo po deo, pitanje po pitanje da će se nešto rešavati. (...) Zavisi sada od celokupnog uključenja svih nas, znači mi smo ti sada borci koji treba da izborimo koliko ćemo ljudi još da prikupimo da prionu ovoj inicijativi i da podrže. (Desanka Pejčinović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Potreban je tačan popis svih žrtava, stradanja i svih zločina. REKOM treba da traži otvaranje arhiva UNMIK-a i EULEX-a.

(Obavezno tražiti) i otvaranje arhive koje ima UNMIK i sada EULEX. (Snežana Zdravković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Baze podataka čini mi se u Srbiji da i ne postoje i organi koji su dužni da se sa tim bave, to ne rade kako treba. (...) Nama to jako smeta i ako je to ostalo samo na udruženjima koja se nazivaju ovako i onako, to nikad neće biti posao kako treba da bude. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica poginulih i nestalih u Krajini u Hrvatskoj, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Moram da ponovim da je bitno osnivanje te Komisije za ubijena lica, znači da mora da se utvrdi tačan datum stradanja osobe, kidnapovanja, stradanja, na koji način, uzrok, znači sve do detalja. To mogu da odrade eksperti, ne želim da verujem da to ne može da se odradi do kraja onako kako treba i ja mislim upravo kad se bude ova Komisija osnovala da će to Komisija da završi do kraja. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

REKOM treba da reši probleme dokumentovanja smrti nestalih lica.

Mene pitaju, znači dete pitaju koji datum smrti da stave. I ja sležem ramenima, ja ne znam... stavili datum kad je kidnapovan. A čemu traganje sedam godina? (...) Uzrok smrti, nema poklapanja, uzrok smrti u dokumentaciji koju izdaje UNMIK i u dokumentaciji koju izdaje Institut za sudsku medicinu u Kosovskoj Mitrovici. Znači postoji razlika, razlika znači u datumu. Znači nestao 2000. godine, datum pronalaska pre 2004. znači to je veoma veliki period, a ja sam saznala da je mrtav 8. februara 2007. godine. Možda u podsvesti je bilo da nije živ ali ja nisam imala dokumentovano, nisam imala činjenice. (Snežana Zdravković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Moj otac je kidnapovan, pa je pronađen, identifikovan, sahranjen. Ja sam recimo u Istoku dobila izvod, trebao mi je njegov izvod iz knjige umrlih i dobila sam... piše na tom papiru kao da je umro prirodnom smrću. Da li vi meni verujete? Šta ja mogu s tim papirom? Ja nisam dobila ni uzrok smrti do dana današnjeg, nije ni urađena identifikacija ni ko je to počinio. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Sastavni deo rada REKOM-a treba da budu javna slušanja žrtava. Potrebno je voditi računa o bezbednosti i dobrobiti onih koji svedoče.

Imao sam prilike da slušam izlaganje logoraša iz Bosne a najsvežije je ovo na Kosovu dole. Mogu da vam kažem da je to na mene najsnažniji utisak ostavilo, oni koji nisu to slušali mislim da su siromašniji za saznanje kako druge nacije ili drugi su preživeli. (...) Svi mi žalimo one svoje najmilije, ali kad čujete da ima i još težih tih situacija, onda ne da nam je lakše nego bolje ih razumemo. Tako da iz tog razloga ja tu nemam dilemu uopšte da li treba. (Marinko Đurić, Udruženje kidnapovanih i nestalih sa Kosova, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Velika je razlika između javnog sasušanja i saslušavanja žrtava, ovo što je bilo organizovano u okviru ove komisije i foruma. (...) Nekako atmosfera jeste tužna i sve, ali opuštena. Velika je razlika između onoga u sudu i tamo javno, jer tamo javno nije bio samo Srbin kao svedok ili

Albanac kao svedok, nego i Albanci i Srbi i Hrvati i Muslimani i svi. Ako je žrtva, odnosno mi kao svedoci, ako smo spremni na takvo javno svedočenje, možda nismo ni svesni da li smo bezbedni u tom momentu ili nismo, ispunjavamo neki svoj cilj. (Snežana Zdravković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

I mislim da je svakome od nas obaveza, ja to dugujem svom sinu, i svako od nasuguje svojoj žrtvi, roditelju, majci, bratu, sestri, ne znam već kome, da trebamo da saopštimo... Jedini naš najveći problem nije problem strah, meni su problem mediji koji su sputani, koji neće da, ili jednostavno da li ne smeju da, ne znam zbog čega i kako, jednostavno neće da pišu o tome. (Lozanka Radoičić, majka ubijenog sina vojnika, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

Mislim da je na udruženjima i na ljudima koji su kao čelnici tih udruženja obaveza da ljude podstiču na svedočenje. Upravo mi treba da razbijamo njihov strah i da razvijamo svest o tome da ako je njihova težnja da zločinac za zločin koji je počinio nad njegovim najmilijim bude optužen i osuđen, onda to ne može neko da učini za njega, onda to mora da učini on sam. (Gordana Đikanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, časopis Kosmitske žrtve, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, 25.04.2009.)

■